

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Ministeriö • 2022:34

Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2021 vastuullisuusraportti

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:34

Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2021 vastuullisuusraportti

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-327-760-1

ISSN pdf: 1797-3562

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2021 vastuullisuusraportti

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2022:34		Teema	Ministeriö
Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Yhteisötekijä	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	41

Tiivistelmä

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on laatinut Valtiokonttorin ohjeistuksen perusteella ensimmäisen vastuullisuusraportin vuoden 2021 toiminnastaan. TEM luo edellytyksiä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kasvuun. Se syntyy osaavista ihmisistä laadukkaissa työpaikoissa, tuottavuuden kasvusta sekä kasvavasta työllisyydestä.

Raportin runkona on soveltuvin osin käytetty Valtiokonttorin internetsivuilla esitettyä vastuullisuusraportin esimerkkipohjaa ja raportti koostuu ohjeen mukaisesti kädenjälki- (oman toiminnan vaikuttavuus) ja jalanjälki- (toiminnan negatiivisten vaikutukset toimintaympäristölle) osioista.

TEM on valinnut vastuullisuusraportoinnin pohjaksi neljä YK:n kestävän kehityksen tavoitetta (Sustainable Development Goals, SDG). Ne ovat SDG 7: Edullista ja puhdasta energiaa, SDG 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, SDG 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja SDG 13: Ilmastotekoja. Valituilla tavoitteilla on vahva yhteys TEM:n strategisiin tavoitteisiin. Näiden kehitys raportoidaan vastuullisuusraportin kädenjälkiosiossa. Case – kuvaukseksi on valittu kestävä matkailu.

Vastuullisuusraportin jalanjälki osiossa on käsitelty hankintoja sekä henkilöstöpolitiikan tavoitteita. Ministeriön toiminnassa pyritään pienentämään päästöjä ja kuluttamaan luonnonvaroja vastuullisesti. Ministeriössä tullaan jatkossa seuraamaan ja raportoimaan toiminnan hiilijalanjäljen kehitystä kolmen vuoden aikasarjalla, hyödyntäen valtionhallinnon yhteistä datapankkia.

Asiasanat ministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, hallinto, vastuullisuus, Agenda 2030, raportit, kestävä kehitys, työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN PDF	978-952-327-760-1	ISSN PDF	1797-3562
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-760-1		

Arbets- och näringsministeriets ansvarsrapport 2021

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2022:34		Tema	Ministeriet
Utgivare	Arbets- och näringsministeriet		
Utarbetad av	Arbets- och näringsministeriet		
Språk	Finska	Sidantal	41

Referat

Arbets- och näringsministeriet har utarbetat en första ansvarsrapport om sin verksamhet 2021 utifrån Statskontorets anvisningar. Arbets- och näringsministeriet skapar förutsättningar för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar tillväxt. Den skapas av kompetenta människor på välfungerande arbetsplatser, genom effektiviserad produktivitet och ökad sysselsättning.

Som stomme har ministeriet tillämpat mallen för ansvarsrapporter på Statskontorets webbplats. I enlighet med anvisningarna består rapporten av en del om verksamhetens positiva inverkan ("handavtryck") och en om de negativa konsekvenserna ("fotavtryck").

Arbets- och näringsministeriet har valt fyra av de globala målen för hållbar utveckling som grund för ansvarsrapporteringen: tillgången till förnybar energi (mål 7), anständiga arbetsvillkor och hållbar ekonomisk tillväxt (mål 8), hållbar industri, infrastruktur och innovationer (mål 9), och klimatåtgärder (mål 13). Dessa har ett starkt samband med arbets- och näringsministeriets strategiska mål. Hur målen framskrider rapporteras i avsnittet om verksamhetens positiva handavtryck. Som exempel fall behandlas hållbar turism.

I avsnittet om de negativa konsekvenserna ("fotavtryck") behandlas upphandlingar och personalpolitiska mål. Ministeriet strävar efter att minska utsläppen och förbruka naturresurser på ett ansvarsfullt sätt. Ministeriet kommer i fortsättningen att följa upp och rapportera om verksamhetens klimatavtryck i treårscykler. I arbetet utnyttjas statsförvaltningens gemensamma databank

Nyckelord ministeriet, ansvarighet, hållbar utveckling, arbets- och näringsministeriet, rapport, Agenda 2030

ISBN PDF 978-952-327-760-1

ISSN PDF 1797-3562

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-760-1>

Sustainability report of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2021

Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2022:34 **Subject** Ministry

Publisher Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland

Group author Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland

Language Finska **Pages** 41

Abstract

Based on the guidance issued by the State Treasury, the Ministry of Economic Affairs and Employment has prepared its first sustainability report concerning its activities in 2021. The Ministry of Economic Affairs and Employment creates opportunities for economically, socially and ecologically sustainable growth. Such growth is generated by competent people in jobs that match their skills, productivity growth and an increasing employment rate.

Where applicable, the Ministry has used the sustainability report template available on the State Treasury website as a basis for the report. In accordance with the instructions, the report consists of sections on the Ministry's handprint (effectiveness of its own activities) and footprint (negative impacts of its activities on the operating environment).

The Ministry of Economic Affairs and Employment has selected four UN Sustainable Development Goals (SDGs) as the basis for its sustainability report. They are SDG 7: Affordable and clean energy, SDG 8: Decent work and economic growth, SDG 9: Industry, innovation and infrastructure, and SDG 13: Climate action. The chosen objectives are closely linked with the strategic goals of the Ministry of Economic Affairs and Employment. The report discusses the progress on these objectives in the handprint section. Sustainable tourism has been selected as a case study.

The footprint section of the sustainability report discusses procurement and the objectives of human resources policy. The Ministry aims to reduce emissions and consume natural resources responsibly in its activities. In future, the Ministry will monitor and report on the development of the carbon footprint of its activities on a three-year time series with the help of the central government's joint data bank.

Keywords ministry, responsibility, sustainable development, Ministry of Economic Affairs and Employment, report, Agenda 2030

ISBN PDF 978-952-327-760-1

ISSN PDF 1797-3562

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-760-1>

Sisältö

1	Johdon vahvistus laaditulle raportille	7
2	Kuvaus raportoitavasta organisaatiosta	8
	2.1 Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto	8
	2.2 Vastuullisuustavoitteet	9
3	Kädenjälki merkittäväksi tunnistettuihin YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin	11
	3.1 Organisaation toiminnan kannalta merkittävimiksi tunnistetut tavoitteet	11
	3.2 Edistymisen mittarit	11
	3.3 Tapausesimerkki: Kestävän matkailun edistäminen.....	11
4	SDG 7: Edullista ja puhdasta energiaa	14
5	SDG 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua	18
6	SDG 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja	27
7	SDG 13: Ilmastotekoja	35
8	Jalanjälki, eli toiminnan negatiiviset vaikutukset toimintaympäristöön	38
9	Raportin laadintatapa	41

1 Johdon vahvistus laaditulle raportille

Työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesjohtoryhmä on kokouksessaan 10.5.2021 valinnut vastuullisuusraportoinnin pohjaksi neljä Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kestävän kehityksen tavoitetta (Sustainable Development Goals, SDG). Ne ovat SDG 7: Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille, SDG 8: Edistää kaikkia koskevaa talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja, SDG 9: Rakentaa kestävästä infrastruktuuria sekä edistää kestävästä teollisuutta ja innovaatioita, sekä SDG 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan. Valituilla tavoitteilla on vahva yhteys TEM:n strategiaan tavoitteisiin. Nämä ilmoitettiin 12.5.2021 Valtiokonttorille valmistautumisena valtionhallinnon yhtenäiseen vastuullisuusraportointiin. Edelleen virkamiesjohtoryhmässä käsiteltiin TEM-hallinnonalan kestävän kehityksen strategian laatimista.

TEM:n virkamiesjohtoryhmä käsitteli 4.4.2022 kokouksessaan TEM:n ensimmäistä vastuullisuusraporttia, joka toimitetaan Valtiokonttorille 30.4.2022 mennessä sen ohjeistuksen mukaisesti ja julkaistaan TEM:n internetsivuilla. Raportointi koskee ohjeistuksen mukaisesti vuotta 2021.

2 Kuvaus raportoitavasta organisaatiosta

2.1 Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto

TEM luo edellytyksiä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kasvuun. Se syntyy osaavista ihmisistä laadukkaissa työpaikoissa, tuottavuuden kasvusta sekä kasvavasta työllisyydestä.

TEM-konsernin (työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala) perustehtävänä on huolehtia Suomen innovaatiotoiminnan ja yritysten toimintaympäristöstä, työ-, hyödyke- ja energiamarkkinoiden toimivuudesta, työntekijöiden työllistymisedellytyksistä, alueiden kehitymisestä, maahanmuuttajien kotoutumisesta sekä työperusteisesta maahanmuutosta. TEM-konsernin mission mukaisesti se rakentaa kasvua ja uudistumista tukevaa, kansainvälisessä kilpailussa menestyvää työ- ja elinkeinoelämän toimintaympäristöä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdistettyä työ- ja elinkeinopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Hallitusohjelman mukaisena tavoitteena on kestäväällä pohjalla oleva kasvu, jonka seurauksena työllisyysaste nousee hallitusohjelman mukaiseen 75 prosenttiin, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiomenot 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

TEM:n hallinnonalaan kuuluu kaikkiaan seitsemän virastoa, viisi yhtiötä, useita valtionapuyhteisöjä ja rahastoja sekä 15 ELY-keskusta ja 15 TE-toimistoa. TEM-konsernin virastot ovat Energiavirasto, Geologian tutkimuskeskus, Huoltovarmuuskeskus¹, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Patentti- ja rekisterihallitus, Business Finland, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sekä 15 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY-keskus) ja 15 niiden alaista työvoima- ja elinkeinotoimistoa (TE-toimisto). TEM-konsernin yhtiöt ovat: Finnvera Oyj, Business Finland, TESI Suomen Teollisuussijoitus Oy, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy ja Ilmastorahasto Oy.

---

1 Huoltovarmuuskeskus on TEM:n hallinnonalan laitos, jonka rahoitus tulee budjetin ulkopuolelta

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluu vastuullisuuden kannalta useita keskeisiä tehtäviä:

- elinkeinopolitiikka
- innovaatio- ja teknologiapolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen
- markkinoiden toimivuus, kilpailun edistäminen, kuluttajapolitiikka ja tekninen turvallisuus
- työllisyys, työttömyys ja julkinen työvoimapalvelu
- työympäristökysymykset, työelämän yhdenvertaisuus, työehtosopimukset ja työriitojen sovittelu
- energiapolitiikka sekä ilmastopolitiikan kansallisen valmistelun ja toimeenpanon yhteensovittaminen
- alueiden kehittäminen
- työperustainen maahanmuutto ja maahanmuuttajien kotouttaminen

Ministeriössä työskentelee hieman yli 400 henkilöä ja hallinnonalalla noin 8000 henkilöä.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimintaa johtaa kaksi ministeriä sekä kansliapäällikkö. Ministeriössä on neljä osastoa, jotka vastaavat ministeriön päätehtäväalueita sekä viisi erillisyyksikköä.

Osastot ovat: alueet ja kasvupalvelut, energia, innovaatiot ja yritysrahoitus sekä työllisyys ja toimivat markkinat. Erillisyyksiköt ovat työvoiman maahanmuutto- ja kotouttamisyksikkö, ohjausyksikkö, EU- ja kansainvälisten asioiden yksikkö, henkilöstö- ja hallintoyksikkö sekä viestintäyksikkö.

Ministeriön yhteydessä toimivat lisäksi valtakunnansovittelijan ja yhteistoiminta-asiamiehen toimistot.

2.2 Vastuullisuustavoitteet

Ministeriön toimintayksiköt edistävät vastuullisuutta omien vastuualueittensa osalta, ja virkamiesjohto edistää vastuullisuutta kollegiona virkamiesjohtoryhmässä. Innovaatio- ja yritysrahoitusosaston johdolla on laadittu ja esitelty virkamiesjohtoryhmälle hallinnonalan kestävä kehityksen linjaus ministeriön eri toimintayksiköiden ja hallinnonalan virastojen ja laitosten yhteistyönä. Sen virkamiehet ovat TEM:n edustajina kestävä kehityksen toimikunnassa. Ko. osaston johdolla on myös laadittu tämän raportin ”kädenjälkiosuus”.

Henkilöstö- ja hallintoyksikön johdolla on laadittu ”jalanjälki-osuus”. Ohjausyksikkö on tukenut kestävän kehityksen ja vastuullisuuden edistämistä ministeriön ja hallinnonalan toiminnassa antamalla prosessitukea ja informaatio-ohjauksen keinoin ottamalla teemat esille ministeriön ja hallinnonalan ohjausfoorumeissa. Edelleen ohjausyksikkö on tukenut vastuullisuustyötä ja kestävän kehityksen strategian laadintaa riskienhallinnan ja mittaroinnin osalta.

Hallinnonalan eri tasoilla on vastuuttensa ja tehtäviensä mukaiset roolinsa tietyn politiikkasektorin vastuullisuustoimenpiteiden toteuttamisessa. Ministeriö vastaa valtakunnan tason politiikkasuunnittelusta ja lainsäädännöstä sekä hallinnonalan määräraha-, tulos- ja informaatio-ohjauksesta. Hallinnonalan virastot, laitokset ja yhtiöt puolestaan toteuttavat eri politiikkasektorien toimenpiteitä konkreettisesti. Näin ollen on tarpeen tarkastella hallinnonalan eri toimijoiden laatimia vastuullisuusraportteja toimien kokonaisuuden hahmottamiseksi tietyn politiikkasektorin osalta.

Työ- ja elinkeinohallinto toteuttaa kaikkia vastuullisuutta edistäviä toimia yhdessä muiden hallinnonalojen ja toimijoiden kanssa niin ministeriö-, keskusvirasto-, alue- kuin paikallistasollakin.

3 Kädenjälki merkittäväksi tunnistettuihin YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin

3.1 Organisaation toiminnan kannalta merkittävimmit tunnistetut tavoitteet

TEM on valinnut vastuullisuusraportoinnin pohjaksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista (Sustainable Development Goals, SDG) neljä:

- SDG 7: Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille,
- SDG 8: Edistää kaikkia koskevaa talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja,
- SDG 9: Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita,
- SDG 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

3.2 Edistymisen mittarit

Jokaiseen merkittäväksi tunnistettuun YK:n kestävän kehityksen tavoitteen jälkeen on valittu edistymistä kuvaavat mittarit.

3.3 Tapausesimerkki: Kestävän matkailun edistäminen

Matkailuelinkeino on kokoluokaltaan moneen teollisuuden alaan verrattavissa oleva palveluala, ja Euroopan unionissa on tehty valinta sisällyttää matkailu EU:n teollisuuspolitiikkastrategiaan yhtenä 14 teollisuuden alasta.

Suomessa kestävän matkailun edistäminen on tunnistettu matkailualan keskeiseksi kehittämistarpeeksi, joka on huomioitu Suomen kansallisessa matkailustrategiassa 2019-2028 sekä strategian toimeenpanoa tukevassa toimenpideohjelmassa vuosille 2019-2023. Suomen matkailustrategia on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimana yhteistyössä muiden ministeriöiden ja alan toimijoiden kanssa. Suomen tavoitteena on olla Pohjoismaiden kestävimmin kasvava matkailukohde vuoteen 2028 mennessä.

Matkailustrategiaa laadittaessa keskustelu matkailun kestävyden arvioinnista oli vilkasta. Kestävyden arviointiin on kehitetty mittareita alueellisesti, Suomessa ja kansainvälisesti, mutta Suomesta kattava kestävä matkailun kansallinen indikaattorijärjestelmä puuttui. Matkailustrategian mittareita sovittiin täydennettäväksi kestävä matkailun osalta sitä mukaa, kun strategiaan kirjatut toimenpiteet etenevät. Strategiassa on omana toimenpiteenään Agenda 2030 -tavoitteiden huomioiminen matkailun vastuullisuuden mittaamisessa: ”Kehitetään matkailun vastuullisuuden mittaamista, seuranta ja arviointia kansallisella tasolla huomioiden erityisesti Agenda 2030 -tavoitteet. Vastuu: ministeriöt, Business Finland, Visit Finland, Tilastokeskus, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, Metsähallitus”.

Vuonna 2021 valmistuivat Suomen kansalliset kestävä matkailun indikaattorit Business Finlandin Visit Finland -yksikön koordinoimassa Sustainable Travel Finland –ohjelmassa. Indikaattorijärjestelmällä pyritään tukemaan matkakohteiden ja matkailuyritysten vastuullista johtamista tarjoamalla mittaamiseen ja seurantaan helpot ja hyödylliset työkalut sekä mahdollistamalla alueiden välisen vertailun niiden edistymisestä ja tuloksista. Indikaattorit ovat linkitetty YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin (SDGs). Lisäksi niillä on linkitys myös muihin taustamateriaalina käytettyihin lähteisiin, kuten European Tourism Indicator System (ETIS) ja Global Sustainable Tourism Council (GSTC). Indikaattorit voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: kohteen hallinnointi, taloudellinen arvo, sosiaalinen & kulttuurinen vaikuttavuus ja ympäristövaikutukset. Pääosin seurannan vaatimat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen, Visit Finlandin, Metsähallituksen, liikenneyritysten, ministeriöiden, virastojen ja alueiden tuottamaan säännölliseen tiedonkeruuseen. Osa indikaattoreista vaatii kuitenkin aivan uudenlaisen datan keräämistä, jota tullaan tekemään osana Sustainable Travel Finland -ohjelmaa. Indikaattorijärjestelmä otetaan käyttöön asteittain, ensimmäiseksi käynnistyy yritysten tiedonkeruukierros helmikuussa 2022. Osa valikoiduista indikaattoreista vaatii vielä jatkokehittämistä niin sisällöllisesti kuin teknisestikin, jotta tiedonkeruu mahdollistuisi. Indikaattorijärjestelmä tulee jatkossa olemaan matkailun kestävyden seuranta, arviointia ja tavoitteen asetantaa tukeva työkalu myös Suomen matkailustrategian toimeenpanossa.

Matkailupalveluiden hiilijalanjäljen laskentaa on kehitetty alueellisissa hankkeissa. Vuodesta 2022 alkaen laskuria on alettu siirtää osaksi Visit Finlandin Sustainable Travel Finland –ohjelman toimintaa ja online-alustaa. Suomen kestävä kasvun ohjelmassa ilmaistun tavoitteen mukaisesti vuoden 2024 loppuun mennessä 45 prosenttia Sustainable Travel Finland –merkin saaneista yrityksistä ja matkakohteista on sitoutunut hiilijalanjälkilaskurin käyttöön.

Maksuton Sustainable Travel Finland –ohjelma (STF) tarjoaa yrityksille ja destinaatioille kestävä matkailun kehittämisen työkalupakin, jonka avulla kestävien toimenpiteiden ja valintojen omaksuminen alueen tai yrityksen arkeen helpottuu. Ohjelman läpikäyneille, kriteerit täyttävälle yrityksille ja destinaatiolle myönnetään Sustainable Travel Finland

-merkki, jolla viestitään kansainvälisille matkailijoille kestävästä toiminnasta. Sustainable Travel Finland -merkin saaneet yritykset ja alueet saavat käyttöönsä jatkuvan kehittämisen mallin, matkailun kestävään kehitykseen liittyvää uusinta tietoa sekä markkinointitukea ja lisänäkyvyyttä Visit Finlandin kanavissa.

Matkailun kestävyttä edistäviä toimenpiteitä tehdään laajassa ja monihallinnollisessa yhteistyössä erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kesken. Henkilöpalveluliikenteen kestävyden edistämisessä liikenne- ja viestintäministeriön rooli on keskeinen.

Indikaattorit

Vuoden 2024 loppuun mennessä 45 prosenttia Sustainable Travel Finland -merkin saaneista yrityksistä ja matkakohteista on sitoutunut hiilijalanjälkilaskurin käyttöön².

---

2 Suomen kestävä kasvun ohjelmassa ilmaistu tavoite.

4 SDG 7: Edullista ja puhdasta energiaa

7.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.

7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.

7.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti.

7.a Tehostaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä, joka tarjoaa mahdollisuuksia puhtaan energian tutkimukseen ja teknologiaan, uusiutuvan energian käyttö, energiatehokkuus ja edistynyt sekä entistä puhtaampi fossiilisten polttoaineiden käyttöteknologia mukaan lukien, sekä edistää investointeja energiainfrastruktuuriin ja puhtaan energian teknologiaan.

7.b Laajentaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja uudistaa teknologioita uudenaikaisten ja kestävien energiapalvelujen tarjoamiseksi kaikille kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja kehittyvissä sisämaavaltioissa niiden omien tukiohjelmien mukaisesti.

3

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää hallitusohjelman tavoitetta: Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Tämä tehdään nopeuttamalla päästövähennystoimia ja vahvistamalla hiilinieluja. Tavoitteena on lisätä uusiutuvien energialähteiden käyttöä sekä parantaa energiatehokkuutta.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää SDG7:n tavoitetta ”edullista ja puhdasta energiaa kaikille” hyvin toimivilla energiamarkkinoilla ja kuluttajien aseman varmistavan sääntelyn avulla. Esimerkiksi sähkön siirtohintoja hillitsevät lait tulivat voimaan vuonna 2021.

Uuden kansallisen ilmasto- ja energiastrategian laadinta on jatkunut työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Strategiaa varten toteutettiin laaja, valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan rahoittamana taustaselvitys. Vuoden 2021 lopussa käynnistettiin

3 Taulukossa on mukana ne alatavoitteet, joita TEM:n toimilla erityisesti toteutetaan ja, joista raportoidaan.

ministeriöiden yhteisesti rahoittamana jatkoselvitys päätettyjen toimien vaikutuksesta kasvihuonekaasupäästöjen vähenemiseen ja energiataseisiin sekä kansantalouteen.

Työ- ja elinkeinoministeriö parantaa energiansaannin toimitusvarmuutta alan toimijoiden kanssa älykkäämpää sähkö- ja kaukolämpöverkkoa kehittämällä, parantamalla siirtoyhteyksiä sekä hyödyntämällä uusia energian varastointimahdollisuuksia. Keskitetyn tiedonvaihdon datahubin käyttöönottoon liittyvät lait tulivat voimaan vuonna 2021. Datahub on keskeinen osa tulevaa joustavaa sähköjärjestelmää ja se mahdollistaa sähkökäyttäjien osallistumisen markkinoille. Se vahvistaa myös pientuottajien asemaa sähkömarkkinoilla ja mahdollistaa kiinteistöjen rajat ylittävät energiayhteisöt sekä edistää edelleen uusiutuvan energian pientuotantoa. Myös sähköntuotannon ja –kulutuksen välistä tehospainoa varmistavaa tehoreserviä, polttoturpeen turvavarastointia ja tuontipolttoaineiden velvoitevarastointia koskevaa säädövalmistelua on jatkettu. Siirtoyhteyksien parantamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö myönsi vuonna 2021 hankeluvan Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin välille suunnitellulle sähköyhteydelle. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö tekee yhteistyötä alueellisten kaasumarkkinoiden käyttöönottamiseksi Suomen ja Baltian maiden kesken.

Päästövähennystoimia toteutetaan muun muassa lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä, parantamalla energiatehokkuutta sekä edistämällä prosessiteollisuuden sähköistymistä päästöjen vähentämiseksi. Suomella on merkittävä merituulivoimapotentiaali, jonka laajamittainen hyödyntäminen edellyttää osaamista ja merelle rakentamiseen ja huoltoon liittyvää infrastruktuuria. Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut ensimmäisten merituulivoiman demonstraatiohankkeiden osalta tukitoimia. Työ- ja elinkeinoministeriö on tukenut kivihiilestä luopuvien energiayhtiöiden korvaavia investointeja ensisijaisesti uuden teknologian energiahankkeisiin. Kaikki kyseistä tukiohjelmasta koskevat päätökset on tehty. EU:n puhtaan energian paketin säädösten toimeenpano on edennyt erityisesti sähkömarkkinoiden, energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian osalta. Samanaikaisesti on käynnissä EU:n laajan ilmastopakettin (valmiuspaketti Fit for 55) neuvottelut, jotka liittyvät muun muassa päästökauppajärjestelmän tiukentamiseen ja päästökaupan laajentamiseen uusille aloille, uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseen ja energiatehokkuuden parantamiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö on edistänyt puhdasta energiaa myös monilla kansainvälisillä foorumeilla. Energiatehokkuuden edistämässä energiatehokkuussopimukset ovat keskeinen osa. Muita toimenpiteitä ovat energiakatselmuksien, energianeuvonta ja energiatuki katselmuksille ja energiatehokkuussopimusten puitteissa tehtäville investoinneille. Prosessiteollisuuden sähköistämisen edistämiseksi on valmisteltu uutta tukimuotoa.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistellusta EU:n alue- ja rakennepoliittisesta ohjelmasta ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027” kohdistuu n. 184 miljoonan euron julkinen rahoitusosuus energiatehokkuuden parantamiseen liittyvään erityistavoitteeseen (sisältäen sekä energiatehokkuuteen ja siihen kytkeytyvään uusiutuvan energian käyttöön liittyvää TKI-toimintaa että pk-yritysten energiatehokkuutta parantavia hankkeita). Lisäksi kansallisella Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) –määrärahalta alueet tukevat maakuntaohjelmien ja hallituksen aluekehittämisen painopistepäätöksen mukaisia toimia, jotka voivat kytkeytyä uusiutuvien energiamuotojen ja esimerkiksi sähköisen liikenteen edistämiseen. AKKE-määrärahalta tuetaan myös esimerkiksi alueiden välisen vetyverkoston toimintaa.

Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksilla kehitetään kestäviä energiainnovaatioita ja –järjestelmiä sekä uutta luovia energiateknologioita kaupunkien, osaamisinstituutioiden ja valtion yhteistyössä mm. Vaasassa ja Lappeenrannassa

Työ- ja elinkeinoministeriö on jatkanut toimialojen kanssa tiekarttatyötä, jonka tavoitteena on löytää kehityspolkuja eri toimialojen ja yritysten ilmastopäästöjen vähentämiseksi. Hankkeeseen osallistuvat alat tuottavat lähes puolet Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Kasvihuonekaasupäästöiltään suurten teollisuuden toimialojen (energia, metsä, teknologia ja kemia) lisäksi työ on käynnissä myös useilla muilla toimialoilla. Keskeinen instrumentti toimeenpanossa on EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen kautta myönnettävä rahoitus, jonka odotetaan vauhdittavan investointeja vähähiilisyteen. Ensimmäiset tukipäätökset tehdään vuonna 2022.

Gloaalivastuun toteuttaminen

TEM tekee kansainvälistä innovaatioyhteistyötä ja edistää puhtaiden ratkaisujen kansainvälistymistä yhdessä TEM:n hallinnonalan toimijoiden kanssa. Näin TEM edistää globaalia muutosta, jota tarvitaan edulliseen ja puhtaaseen energijärjestelmään siirtymisessä.

Indikaattorit

Kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassa (NECP) Suomi ilmoitti vuodelle 2030 kansalliseksi tavoitteeksi 51 prosentin uusiutuvan energian osuuden kokonaisloppukulutuksesta. Toteuma vuonna 2020 oli 43,9 prosenttia.⁴

---

4 Uusiutuvan energian osuus vuonna 2020 oli 44,6 prosenttia ja siitä myytiin osa Belgialle, joten toteuma vuonna 2020 oli 43,9 prosenttia.

Lähde: https://tilastokeskus.fi/til/ehk/2020/ehk_2020_2021-12-16_tie_001_fi.html

5 SDG 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

8.4 Parantaa vuoteen 2030 saakka asteittain maailmanlaajuisista resurssitehokkuutta kulutuksessa ja tuotannossa ja pyrkiä erottamaan talouskasvu ja ympäristön pilaantuminen toisistaan kestävästä kulutuksesta ja tuotantoa koskevan kymmenvuotisen ohjelmakehyksen mukaisesti, kehittyneet valtiot eturintamassa

8.5 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, mukaan lukien nuorille ja vammaisille, sekä sama palkka samanarvoisesta työstä.

8.6 Vähentää vuoteen 2020 mennessä merkittävästi niiden nuorten määrää, jotka eivät käy työssä tai opiskele.

8.7 Ryhtyä välittömiin ja tehokkaisiin toimiin pakkotyön, modernin orjuuden ja ihmiskaupan poistamiseksi, varmistaa lapsityön pahimpien muotojen, kuten lapsisotilaiden värväämisen ja käytön, kieltäminen ja poistaminen sekä lopettaa lapsityö kaikissa muodoissaan vuoteen 2025 mennessä.

8.8 Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, mukaan lukien siirtotyöläisille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.

8.9 Laatia ja toimeenpanna vuoteen 2030 mennessä käytäntöjä työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävän kestävästä matkailun edistämiseksi

5

5 Taulukossa on mukana ne alatavoitteet, joita TEM:n toimilla erityisesti toteutetaan ja joista raportoidaan.

Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys (8.5)

Työllisyysastetavoite ja sen saavuttaminen

15-64-vuotiaiden työllisyysaste nousi vuonna 2021 huomattavan paljon; edellisvuoden 70,7 %:sta peräti 72,3 %:iin. Myös 20-64-vuotiaiden työllisyysaste nousi edellisvuoden 75,2 %:sta 76,6 %:iin. Kaikkiaan työllisyys oli historiallisesti vuonna 2021 varsin korkealla tasolla⁶. Hallituksen tavoitteena on, että vuosikymmenen puolivälissä työllisyysaste on 75 %.

Osatyökykyisten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen

Osatyökykyisten työttömien työnhakijoiden määrä on alentunut 30 % vuosien 2015 ja 2019 välisenä aikana. Lisäksi on rakennettu keinoja, joilla osatyökykyisten työllisyys jatkaisi hyvää kehitystä. Suomen työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää, että myös osatyökykyisten työpanos saadaan täysimääräiseen käyttöön. Parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimesta toimeenpantavalla työkykyohjelmalla tavoitellaan ratkaisuja osatyökykyisten työllistämiseen sekä työ- ja toimintakyvyn parantamiseen.

Ohjelmassa mm:

- monialaista palvelujärjestelmää kehitetään siten, että työttömien työkyvyn tuen tarve tunnistetaan ja he saavat yksilöllisiä ja oikea-aikaisia työkyvyn ja työllistämisen palveluja
- muita heikommassa työmarkkina-asemassa olevien (ml. osatyökykyiset) työttömien työllistymistä yrityksiin edistetään lisäämällä julkisissa hankinnoissa työllistämiskriteerin käyttöä
- vuonna 2021 perustettiin yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus tukemaan sellaisen yritystoiminnan syntymistä, jossa liiketoiminnan keinoin pyritään toteuttamaan yhteiskunnallisesti tai ekologisesti tärkeää tavoitetta (ml. osatyökykyisten työllistäminen)
- vuoden 2022 aikana toimintansa aloittaa valtion erityistehtäväyhtiö (Työkana Oy), joka työllistää niitä osatyökykyisiä, joiden vamma tai sairaus vähentää niin merkittävästi heidän mahdollisuuksiaan saada työtä, että muuten kuin Työkanan kautta saatu työ on epätodennäköistä. Lisäksi on epätodennäköistä, että työllistymistä tai työllistymisedellytyksiä parantavilla palveluilla voitaisiin tätä todennäköisyyttä parantaa. Pidemmällä aikavälillä yhtiö tavoittelee 1000 osatyökykyisen työntekijän määrää.

6 Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen tietokantataulut

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistellussa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027” Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) keskeisen toimintalinjan ”Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi” julkinen rahoituskehys on 905 milj. euroa. Toimenpiteet kohdistuvat erityisesti työllistymisen edellytysten ja työelämän edellyttämän osaamisen parantamiseen.

Vähentää merkittävästi niiden nuorten määrää, jotka eivät käy töissä tai opiskele (8.6)

Suomessa on voimassa nuorisotakuu. Sen mukaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle valmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. (8.5, 8.6)

Haasteena on, että nuorten työllisyysaste on noussut talouskasvun myötä ja palautunut koronan aiheuttamasta pudotuksesta, mutta kasvu ei ole realisoitunut nuorten työllisyyteen. Työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten määrä on kuitenkin laskenut selkeästi ja maahan on muodostunut pysyvässä rakenteissa toimiva nuorille palveluita matalalla kynnyksellä tarjoavien palvelupisteiden verkosto. Oppivelvollisuusikä nostettiin 18 ikävuoteen.

Tilastot

- Vuonna 2020 alle 20-25-vuotiaiden työllisyysaste oli 55,1% ja vuonna 2021 57,8%. 25-29-vuotiailla työllisyysaste oli vuonna 2020 73,6%, 2021 75,0%.
- Ei-työllisten nuorten, jotka eivät ole koulutuksessa eivätkä varusmiespalveluksessa osuus ikäluokasta: Vuonna 2020 20-24-vuotiaista 14,5% ja vuonna 2021 10,8%. 25-29-vuotiaista vuonna 2020 13,4% ja vuonna 2021 11,8%.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa nuorille suunnattujen Ohjaamo-palvelupisteiden vahvistamista ja kehittämistä yhteistyössä kuntien kanssa. Tavoitteena on vahvistaa palvelun monialaisuutta ja tukea työllisyyspalveluiden integraatiota nuorisotyöhön ja sosiaali- ja terveystyöpalveluihin.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistellussa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027” on ESR+ -osarahoitteinen erityistavoite ”Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen” (julkinen rahoituskehys n. 31 milj. euroa), jossa tavoitteena on parantaa eri syistä syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille suunnattujen palvelujen laatua.

Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille (8.7.,8.8)

Vastuullinen liiketoiminta ja ihmisarvoinen työ

Ihmisarvoinen työ on keskeinen osa vastuullista liiketoimintaa. (8.5, 8.7, 8.8) Vastuullisen liiketoiminnan osalta Suomessa on vahva odotus, että yritykset toimivat vastuullisesti ja työpaikat ovat ihmisarvoisia. Vastuullisen liiketoiminnan osalta haasteena on ollut seurata luotettavasti suomalaisyritysten suoriutumista laajasti. Vastuullisuusdataa tarvittaisiin erityisesti yritysten globaalien vaikutusten seuraamiseen.

Suomi julkaisi 4. maana maailmassa kansallisen toimeenpano-ohjelman YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevista ohjaavista periaatteista. Monet suomalaiset yritykset ovat ihmisoikeuskysymyksissä edelläkävijöitä ja ne sijoittuvat hyvin kansainvälisissä vastuullisuusmittauksissa. Suomi on onnistunut toimeenpanemaan YK:n periaatteita osallistavasti ja tavalla, joka on vienyt käytännön toimintaa eteenpäin kotimaassa, EU:ssa ja kansainvälisesti. Vastuullisuudesta raportoivien yritysten määrä on noussut Suomessa 121:stä (2009) 165:een (2017). Raportoivista yrityksistä 75 % ilmoittaa kunnioittavansa ihmisoikeuksia ja 47 % raportoi tunnustaneensa ihmisoikeusriskejä tai -vaikutuksia.

Toiminta ILO:ssa

Kansainvälisen työjärjestö ILO:n ihmisarvoisen työn agenda tukee osaltaan Agenda 2030 kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista erityisesti (SDG 8 ja 10 ja köyhyyden poistaminen SDG 1) osalta. Siitä huolehtiminen, että kukaan ei syrjäydy työmarkkinoilta on yhä tärkeämpi kestävä kehityksen kannalta. Työelämässä ja työmarkkinoilla on käynnissä suuri globaali rakennemuutos, jonka yhteydessä osaamisen merkitys korostuu. Lisäksi jo saavutettu edistys on Covid-19 pandemian vuoksi taantunut. ILO:n toimissa yhteiskunnallisen eriarvoistumisen torjunta sekä sosiaaliturvan riittävyys ovat keskeisiä haasteita. Ne korostavat ILO:n roolia monenvälisessä järjestelmässä ja politiikan johdonmukaisuuden edistämässä.

Suomi on osaltaan vaikuttanut ILO:n toimintaan EU:n, IMEC-ryhmän (OECD-maat) ja pohjoismaisten kantojen kautta ILO:n hallintoneuvostossa, työkonferenssissa ja muissa toimitissa. Vuoden 2021 työkonferenssissa hyväksyttiin julistus COVID-19 -kriisin vastaamisesta ihmiskeskeisellä, osallistavalla ja kestäväällä toipumisella (Global call to action for a human-centred recovery from the COVID-19 crisis that is inclusive, sustainable and resilient). Julistuksessa korostettiin osallistavia työmarkkinoita ja tiivistä kansallista ja kansainvälistä politiikkakohereensia. Sosiaaliturvasta hyväksyttiin päätelmät, joissa korostettiin mm. sosiaaliturvan tason ja kattavuuden riittävyyttä sekä sosiaaliturvan rahoituksen tärkeyttä sekä ILO:n roolia kansainvälisten toimijoiden ja taloudellisten toimien yhteensovituksessa

sosiaaliturvan kehittämiseksi. Myös työn ja työelämän sääntelyn merkityksestä eriarvoistumisen torjunnassa sekä osaamisesta ja elinikäisestä oppimisesta hyväksyttiin päätöslauselmat. Konferenssissa oli merkittävää, että sopimusten soveltamista päästiin vuoden tauon jälkeen käsittelemään kolmikantaisessa komiteassa. Erityisteemana olivat työllisyyttä koskevien sopimusten ja suositusten soveltaminen jäsenvaltioissa.

EU:ssa, YK-järjestelmässä ja muussa monenkeskisessä yhteistyössä TEM on korostanut erityisesti eriarvoisuuden ja ihmisarvoisen työn ja työntekijöiden perustavaa laatua olevien oikeuksien tärkeyttä, erityisesti työ-, kehitys- ja kauppapolitiikassa. Lisäksi TEM on pyrkinyt parantamaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä sekä yritystoiminnan vastuullisuutta (mm. Afrikka strategia).

Harmaan talouden torjunta

Vuonna 2021 on jatkettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden strategian ja toimenpideohjelman toteuttamista ja sen seuranta työministeri Haataisen johtamassa TEM:n ohjausryhmässä. Strategialla ja sen toimilla edistetään muun muassa yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita. Toimintaohjelman eri toimilla edistetään kokonaisvaltaista harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatyön jatkamista mukaan lukien ulkomaisen työvoiman väärinkäytökset ja pimeän työn torjunta. Toimenpideohjelma harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi on laaja poikkihallinnollinen kokonaisuus, josta merkittäviä hankkeita on valmistunut. Esimerkiksi taksiliikenteen korjaussarja tukee lupavalvontaa ja verovalvontaa taksialalla, telakoilla otetaan käyttöön rakennuslalla hyvin toimiva ja harmaata taloutta ehkäisevä veronumero (HE 2/2021 vp). Veronumero telakoille tulee voimaan 1.7.2022. Toimenpideohjelman aikana on myös toteutettu useita lakimuutoksia, jotka parantavat viranomaisten tiedonvaihtoa. Muutosten tavoitteena on turvata viranomaisten toimintaedellytyksiä muuttuvassa toimintaympäristössä ja edistää riskiperusteista valvontaa. Vero-, tulli- ja eläketietojen selvittäminen auttaa tunnistamaan harmaan talouden riskiryhmiä ja kohdentamaan valvontaa.

Ulkomaisen työvoiman väärinkäytösten torjuntaan keskittyviä osahankkeita on valmistu-
massa ja työn jatkamiseksi talousrikostorjunnan sisäministeriön toimeenpanoryhmä on valmistellut uusia hanke-ehdotuksia. Ihmiskaupparikosten tutkinnan moniviranomaisyhteistyötä halutaan mallintaa. Hankkeen tavoitteena on tehdä ihmiskaupparikosten paljastamisesta ja tutkimisesta nykyistä tehokkaampaa. Lisäksi tarkoituksena on lisätä hyväksikäytön uhrien luottamusta suomalaiseen järjestelmään. Lisäksi TEM:n viranomaisverkosto on selvittänyt, miten viranomaiset soveltavat lainsäädäntöä työnteon uusissa muodoissa työtä tekevien oikeudelliseen asemaan. Selvitys antaa kattavan kuvan viranomaisten käytännön haasteista ja tulkintaongelmista, kun lainsäädäntöä sovelletaan uusissa työnteon muodoissa. Sääntelytyöryhmä käsittelee asiaan liittyviä lainsäädännön muutostarpeita. Sääntelyryhmä on selvittänyt keinoja vakavaan alipalkkaukseen puuttumiseksi.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman valmistuneita hankkeita voi seurata muun muassa viranomaisten yhteisellä Harmaa talous & rikollisuus -tilannekuvasivustolla ja ministeriöiden verkkosivuilla.

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunta

Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäiseminen on olennainen osa vastuullista työvoiman maahanmuuttoa. Tähän liittyen työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu ulkomaalaislain muutos, jonka perusteella työperusteisen hyväksikäytön uhrille voidaan myöntää oleskelulupa uuden työn hakemista varten tai oikeuttaa hänet työskentelemään ilman ammattilarajoitusta. Lakimuutokset tulivat voimaan 1.10.2021. Lain tehokasta toimeenpanoa on tuettu kouluttamalla Maahanmuuttoviraston ja työsuojeluhallinnon virkailijoita. Myös kausityöntekijöiden oikeusturvaa on parannettu lainsäädäntötoimin. Maatiloilla työskentelevillä kausityöntekijöillä on nyt mahdollisuus vaihtaa työnantajaa, ja luonnon tuotteiden kerääjien oikeudet säälliseen kohteluun on kirjattu lakiin, jota työsuojeluviranomainen valvoo. Myös ulkomaisten työntekijöiden neuvontaa ja tiedotusta on kehitetty: neuvontapalvelu neuvoo monikielisesti työntekijän oikeuksista ja kausityöpuhelin oli toiminnassa kesällä 2021.

Ulkomaisen työvoiman käyttöön liittyen TEM asetti ulkomaalaisten työntekijöiden ja yrittäjien työehto- ja lupavalvonta-asioiden neuvottelukunnan 21.12.2021 toimikaudeksi 1.1.2022–31.12.2024. Neuvottelukunnan tehtävänä on edistää yhteistyötä ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteiden ehtoja ja työntekijöiden ja yrittäjien oleskelulupia koskevissa kysymyksissä.

Ulkomaisen työvoiman käyttöön liittyy myös epäselvyyksiä ja ongelmia koskien asu- misolosuhteita ja asian valvontaa. Tämän vuoksi TEM ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat majoitusolojen valvontaa kehittävän työryhmän toimikaudeksi 1.10.-2021 – 30.4.2022. Työryhmän tehtävä on tehdä ehdotuksia, miten viranomaisten yhteistyötä ja asiaan liittyvää sääntelyä ja ohjeistusta tulisi kehittää. Työryhmän tehtävänä on selvittää nykyisen sääntelyn ja viranomaistoiminnan puutteiden mahdolliset epäkohdat, paikallistaa eri hallinnonaloilla toimivien viranomaisten tietojenvaihdon esteet ja niiden poistamiseen tarvittavat toimet, mahdollinen tarve velvoittaa asumisolujen ennakkolliseen ilmoittamiseen ja asumisolujen rekisteröintiin liittyvät kehittämistarpeet.

Maahanmuuttajien työllisyyden ja kotoutumisen edistäminen ja työelämän monimuotoisuuden edistäminen

Kesäkuussa 2021 eduskunnalle annetussa kotoutumisen selonteossa ehdotetaan kotoutumisen palveluiden järjestämisvastuiden selkeyttämistä ja tapoja maahanmuuttajien työllisyysasteen nostamiseksi ja kotoutumisen kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi. Valmistelussa

on painotettu, etteivät maahanmuuttajat työllisty ja kotoudu vain alkuvaiheen kotoutumispalveluin vaan keskeistä on huomioida heidän tarpeensa valtavirtapalveluita kehitettäessä. Kotoutumisen selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta tehdään kotoutumislain kokonaisuudistus, jota koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syyskaudella 2022.

Työelämän rasmin ja syrjinnän aktiivinen torjuminen on ihmisoikeuskysymys, joka tukee ihmisten mahdollisuuksia olla osallisina yhteiskunnassa sekä työllistyä ja edetä osaamistaan vastaaviin tehtäviin. Pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan kirjattu työelämän monimuotoisuusohjelma käynnistyi vuonna 2021. Sen avulla edistetään Suomessa olevien maahanmuuttaneiden työllistymistä ja pyritään vaikuttamaan asenneilmapiiiriin, mikä osaltaan lisää Suomen houkuttelevuutta osaavan työvoiman, kansainvälisten opiskelijoiden ja investointien kohdemaana.

TEM vaikuttaa osana valtioneuvostoa eri hankkeissa kestävästä kehitystä ja vastuullisuutta koskevien politiikkojen ja toimien edistämiseen. TEM on osallistunut vuonna 2021 ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman, korruption vastaisen torjunnan strategian ja toimenpideohjelman, ihmisoikeuselonteon ja Afrikka-strategian valmisteluun. Näillä toimilla edistetään reiluja työmarkkinoita ja yritysten välistä tasapuolisia kilpailuolosuhteita sekä edistetään viranomaisten osaamista ja työkaluja puuttua väärinkäytöksiin.

Kansainvälistä työvoimaa ja työllisyyden parantamista koskevat asiat ovat olleet käsiteltyssä kaikkien maakuntien kanssa käydyissä poikkihallinnollisissa aluekehittämiskeskusteluissa TEM:n johdolla.

Vastuullinen liiketoiminta ja asianmukainen huolellisuus

Euroopan parlamentti on hyväksynyt keväällä 2021 päätöslauselman suosituksista komissiolle yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja vastuuvollisuudesta. TEM on tukenut komission tavoitetta asianmukaiseen huolellisuuteen perustuvasta yritys vastuusääntelystä EU-tasolla, jossa otetaan huomioon eri kokoiset yritykset ja kansainväliset arvoketjut. TEM teki hanketta koskevaa vaikuttamistyötä vuonna 2021. Komission lainsäädäntöehdotus viivästyi ja se annettiin lopulta helmikuussa 2022. TEM selvitti hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2020 kansallista sääntelymahdollisuutta asianmukaisesta huolellisuudesta ja teetti tutkimuksen suomalaisyritysten ihmisoikeusvastuun toteutumisesta suhteessa YK:n periaatteissa yrityksille asetettuihin odotuksiin vuonna 2021. Asianmukaisen huolellisuuden velvoitetta ja kansallista yritys vastuusääntelyä koskevan arviomuistion valmistelua tehtiin virkatyönä ja arviomuistio julkaistiin maaliskuussa 2022. Valtioneuvosto harkitsee jatkotoimia arviomuistion julkaisun jälkeen.

TEM:ssä toimii OECD:n monikansallisissa toimintaohjeissa yrityksille määritelty yhteyselimen, joka toimii välittäjä- ja sovitteluforumina toimintaohjeiden soveltamisessa yksittäistapauksiin. Yhteyselimenä toimii TEM yhdessä yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnan kanssa. Neuvottelukunta lausuu ministeriön pyynnöstä näkemyksensä siitä, onko yritys toiminut toimintaohjeiden mukaisesti. Vuonna 2021 valituksia tuli yhteiselimeen kaksi kappaletta.

Valtiovarainministeriön käynnistämä Hankinta-Suomi toimenpideohjelma toteuttaa kansallista julkisten hankintojen strategiaa. TEM on osallistunut vuonna 2021 aktiivisesti Hankinta-Suomen toimenpideohjelman toteuttamiseen. Toimien avulla edistetään julkisiin hankintoihin käytettävien varojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä julkisen talouden kestävyttä taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla.

Globaali vastuu

Gloaalivastuun osalta Suomi edistää aktiivisesti eurooppalaista nuorisotakuuta ja toimii aktiivisesti kokemusten jakajana nuorisotyöttömyyden hoidon osalta. TEM yhteistyössä UM:n kanssa osallistuu aktiivisesti vastuulliseen liiketoimintaan liittyvien aloitteiden kehittämiseen kansainvälisesti.

TEM tukee EU:n vapaakauppasopimusten kestävä kehityksen määräyksiä sekä EU:n yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) vaikutusten vahvistamista ottaen huomioon ihmisoikeudet, työelämän sääntelyn, ympäristöstandardit ja vastuullisen yritystoiminnan.

Indikaattorit

Hallituksen tavoitteena on, että vuosikymmenen puolivälissä työllisyysaste on 75 %. Toteuma helmikuussa 2022 on 74 %.⁷

Nuorisotakuun mukaisesti jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle valmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Vuoden 2021 keskiarvot olivat alle 25 vuotiailla 61,1% ja alle 30 vuotiailla 60%.⁸

Työkanava Oy tavoittelee pidemmällä aikavälillä 1000 osatyökykyisen työntekijän määrää.

---

7 Työllisyysasteen kausi- ja satunnaisvaihteluista puhdistettu trendi oli helmikuussa 2022 74 %. Vuoden 2021 alussa uudistetun työvoimatutkimuksen menetelmän mukaisen uuden sarjan taso on keskimäärin 0,9 %-yksikköä aiempaa sarjaa alempi. Tavoitteen saavuttaminen oli siis 0,1 %-yksikön päässä.

Lähde: <https://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/>

8 Lähde: <https://tem.fi/tyollisyyskatsaus-ja-tyonvalitystilasto>

6 SDG 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

9.2 Edistää laajamittaista ja kestävä teollistumista ja nostaa vuoteen 2030 mennessä merkittävästi teollisuuden osuutta työllistäjänä ja bruttokansantuotteessa kansallisten olosuhteiden mukaisesti sekä tuplata sen osuus vähiten kehittyneissä maissa.

9.3 Lisätä pienimuotoisten teollisuus- ja muiden yritysten pääsyä rahoituspalvelujen, kuten edullisten luottojen, piiriin erityisesti kehitysmaissa ja niiden integroitumista arvoketjuihin sekä markkinoille.

9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävä kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.

9.5 Lisätä tieteellistä tutkimusta, uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa, esimerkiksi kannustamalla innovointiin ja lisäämällä merkittävästi tutkimus- ja kehityshenkilöstön määrää miljoonaa ihmistä kohti sekä julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä.

9

9 KESTÄVÄÄ
TEOLLISUUTTA,
INNOVAATIOITA JA
INFRASTRUKTUUREJA

Lisätä kiertotaloutta sekä kestävä kehityksen rahoitusta ja investointeja (9.2., 9.4)

Kasvava luonnonvarojen globaali ylikulutus on haaste ilmastonmuutoksen torjunnalle ja luonnon monimuotoisuuden sekä ekosysteemipalvelujen turvaamiselle. Mutta se on sitä myös taloudelle, koska luonnonvarojen ja materiaalien hinnat nousevat. Materiaalikustannusten osuus teollisuuden liikevaihdosta on keskimäärin yli kolmasosa. Materiaaleja on kyettävä käyttämään nykyistä tehokkaammin ja liiketoimintaa on kehitettävä kohti kiertotaloutta. Samalla materiaalitehokkaat teknologiat tarjoavat suomalaisyrityksille erinomaisen mahdollisuuden toimia globaaleina edelläkävijöinä ja ratkaisujen tarjoajina.

9 Taulukossa on mukana ne alatavoitteet, joita TEM:n toimilla erityisesti toteutetaan ja, joista raportoidaan.

Kansallinen materiaalitehokkuusohjelma

TEM toteuttaa kansallista materiaalitehokkuusohjelmaa. Sen tavoite on edistää kestävästä kasvusta materiaalitehokkuudella. Tällöin pyritään samanaikaisesti talouskasvuun, luonnonvarojen viisaaseen käyttöön ja irtikytkentään haitallisista ympäristövaikutuksista. Tavoitteena on nostaa Suomen kilpailukykyä pyrkimällä materiaalitehokkaan talouden sekä kestävien kulutus- ja tuotantotapojen eturintamaan. Materiaalitehokkaan tuotannon ja kestävä yritystoiminnan tueksi tarvitaan kannusteiden luomista ja esteiden poistamista. Ohjelman painopisteinä ovat yritysten materiaalikatselmushankkeet, materiaalitehokkuuden vapaaehtoiset sitoumukset ja kansallisen teollisten symbioosien FISS-toimintamallin (Finnish Industrial Symbiosis System) kehittäminen.

Toimialakohtainen kehittäminen

Suomi edistää eurooppalaista teollisuuspolitiikkaa ja eurooppalaisen elinkeinoelämän kestävä kehitystä.

Kansallisen **akkustrategian** tavoitteena on tehdä Suomesta vastuullisen akkuvalmistuksen kärkimaa. Akut mahdollistavat osaltaan muun muassa liikenteen vähäpäästöittämisessä tarvittavat ratkaisut. Suomessa vastuullisesti valmistettavilla akkumateriaaleilla ja akuilla on iso kädenjälkivaikutus ja poikkeuksellisen pieni jalanjälkivaikutus. Akkustrategian toimeenpanon osana TEM:n on vuoden 2022 aikana tarkoitus käynnistää kestävä valmistuksen todentamiseen tähtäävä selvitystyö.

Kaupan toimialalla ja sen arvoketjuilla on merkittävä rooli suomalaisen yhteiskunnan siirtymisessä kohti kestävyyttä, hiilineutraaliutta ja vastuullisuutta. Kaupan yritysten ilmastotyöllä on myös suuri hiilikädenjälkivaikutus, ja kauppa luo kuluttajille mahdollisuuksia vähentää omasta toiminnasta syntyviä ilmastovaikutuksia, kuten myös laajemmin yhteiskuntaan, esimerkiksi elinkeinoelämälle sekä julkiselle sektorille. Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteilla valtioneuvoston kaupan toimialan tulevaisuusselonteko alan strategiaan ja pitkäjänteiseen kehittämiseen, tulevalle 10 vuodelle. Yhtenä tarkastelun näkökulmana on kaupan alan yritysten kestävä kehitykseen ja vastuullisuuteen vaikuttaminen ja tätä tukevien kehittämissuhteiden esittäminen poliittisen päätöksenteon tueksi.

Meriliikenteen päästöjä sääntelevät kansainväliset meriliikenteen sopimukset.

Suomalaisella meriteollisuudella, jonka kilpailukyky perustuu korkean teknologian osaamiselle ja erityisalusten rakentamiskykyyn, on mahdollisuus kehittää ja tarjota varustamoille ja telakoille ratkaisuja, jotka vastaavat tiukentuviin määräyksiin ja asiakkaiden vaatimuksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö valmisti vuoden 2021 aikana suunnitelman kestävä meriteollisuuden kehittämissuhteeksi. Kaksivuotisen ohjelman tavoitteena on tukea alan yrityksiä hiilineutraalien edelläkävijäratkaisujen kehittämisessä.

Kestävän kehityksen investoinnit ja rahoitus

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat ovat keskeisessä roolissa vihreän siirtymän rahoituksessa. Toimijoilla on käytössään monipuolinen keinovalikoima tähän tarkoitukseen, kuten avustukset, lainat, takaukset ja takuut sekä pääomasijoitukset.

Suomen teollisuussijoitus (Tesi) investoi enenevässä määrin kestäviin kohteisiin (esim. kiertotalousohjelma). Yhtiön markkinaehtoista sijoitustoimintaa ohjaavat hallitusohjelman ilmastotavoitteet ja hiilineutraalisuus sekä Suomen kestävä kasvun ohjelma. Tesillä on luonteva rooli vihreää siirtymää tukevien tutkimuslähtöisten innovaatioiden ja sitä mahdollistavien digitalisaatiohankkeiden kansainvälisessä skaalauksessa.

Myös Finnveran rahoituksella (lainat, takaukset ja takuut) tuetaan samalla tavoin kestäviä investointeja. Tästä esimerkkinä kansainvälinen E3F-koalitio ("tulevaisuuden vientirahoituskoalitio"), joka on osa ilmaston lämpenemisen vastaista strategiatyötä, jolla ohjataan rahoitusta kestäviin projekteihin ja määritetään sopivimmat toimet luopua vientirahoituksesta hankkeissa, jotka eivät ole kestävä kehityksen mukaisia. Yhtiö on myös sitoutunut alusrahoituksen ilmastovaikutuksia seuraavaan Poseidon Principles -ohjelmaan. Finnveran uudessa strategiassa rahoitustoiminnan ilmastovaikutusten tarkempi tunnistaminen, mittaaminen ja raportointi on asetettu yhdeksi ilmastonmuutoksen vastaiseksi toimeksi. Yhtiö kannustaa yrityksiä ilmastonmuutoksen hillinnässä. Ilmastovaikutusten mittaaminen käynnistyy vuonna 2022 ja tavoite vaikutusten pienentämiseksi asetetaan vuonna 2023.

Ilmastorahaston rahoitustoiminta on käynnistynyt vuonna 2021, joten sen rooli on kasvamassa. Ilmastorahasto tekee sijoituksia ainoastaan kestäviin kohteisiin (pääomalaina). Valtaosa TEM-hallinnonalan uusista rahoitusohjelmista tähtää kestävä rahoituksen edistämiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistellussa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa "Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027" tavoitteeksi on asetettu, että 35 % Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden rahoituksesta kohdistuu ilmastonmuutokseen liittyviin toimenpiteisiin. Esim. kiertotalouden edistämiseen keskittyvän erityistavoitteen julkisen rahoituskehys on ohjelmassa n. 184 miljoonaa euroa. Vastaava rahoitus on ohjelmassa varattu myös energiatehokkuuden parantamiseen. Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskienhallintaan on varattu n. 65 milj. euroa. Myös oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimenpiteissä korostuu kestävä elinkeinorakenteen vahvistaminen. Edellä mainitut teemat jakautuvat sekä alueellisiin TKI-toimenpiteisiin että pk-yritysten kehittämiseen.

Lisäksi TEM tukee alueita Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman (AKKE) –rahoituksella aluekehittämisen painopistepäätöksen ja maakuntaohjelmien toimeenpanossa. Hallituksen aluekehittämisen painopisteinä ovat Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon

monimuotoisuuden turvaaminen, Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen, osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana, osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy.

Indikaattorit

Jatketaan materiaalikatselmushankkeiden toteuttamista ja kehitetään toimintaa vastaamaan erikokoisten yritysten ja teollisuuspuistojen tarpeita. Toteutetaan vuosittain vähintään 15–20 materiaalikatselmusta.

Materiaalitehokkuuden vapaaehtoiset sitoumukset laajenevat useille toimialoille siten, että yritysten materiaalitehokkuustoimista hyötyy mitatusti niin yritysten kannattavuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö, kuin myös ympäristö.

Kehitetään FISS-toimintamallia (kansallisen teollisten symbioosien, Finnish Industrial Symbiosis System) ja laajennetaan sitä sekä uusille alueille että toimialoille. Tavoitteena on nostaa vuosittain fiss-toimintamalliin liittyneiden yritysten ja muiden organisaatioiden määrää 10 %.

10

Lisätä tieteellistä tutkimusta ja uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia (9.5)

Tutkimus- ja kehittämispanostusten nostaminen

Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) rahoituksen suunta on ollut viime vuodet nouseva. Vuosina 2016–2021 t&k-panostukset kasvoivat lähes 21 prosenttia. Tätä edelsi viisi vuotta kestänyt rahoituksen raju supistuminen (-17 %). Vuonna 2021 t&k-rahoitus oli elpymisestä huolimatta reaalisesti yhä 18 prosenttia matalammalla tasolla kuin 10 vuotta aiemmin. Tavoitteena on merkittävästi lisätä t&k-intensiteettiä kasvattamalla julkisia ja yksityisiä panostuksia t&k-toimintaan. Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti, että t&k-panostukset nostetaan 4 prosenttiin bkt:sta ja

---

10 Toteumatietoja ei vielä saatavilla.

Suomea kehitetään maailman parhaaksi innovaatio- ja kokeilu ympäristöksi. Vuonna 2021 toimi parlamentaarinen TKI-työryhmä, joka sitoutui 4 % tavoitteeseen ja suositteli julkisen t&k-rahoituksen pitkäjänteisyyden varmistamiseksi t&k-rahoituslain ja pitkäaikaisen t&k-rahoituksen suunnitelman valmistelemista. Tämä työ on käynnissä vuonna 2022, ja rahoituslain on määrä astua voimaan 1.1.2023.

T&k-menojen osuus BKT:stä oli vuonna 2021 arviolta 2,83 prosenttia

Hallitusohjelmaindikaattoreista: T&k-intensiteetti on vaihdellut vuodesta 2015 alkaen 2,7–2,9 prosentin välillä. Vuonna 2021 t&k-intensiteetti laski edelliseen vuoteen verrattuna -0,08 %-yksikköä. T&k-menojen kokonaissumma vuonna 2021 oli Tilastokeskuksen arvion mukaan 7 156 milj. euroa (+223 milj. euroa v. 2020 verrattuna). Kokonaisuudessaan menot kasvoivat nimellisesti 3,2 prosenttia. Kasvua oli yritysektorilla edellisvuoteen verrattuna 4,7 prosenttia. Myös julkisella sektorilla eli pääasiassa valtion tutkimuslaitoksissa t&k-menot kasvoivat suotuisasti (+4,1 %). Sen sijaan korkeakouluissa menot laskivat lievästi (-1,1 %), tosin nyt jo toista vuotta peräkkäin.

TKI-tiekartta

Hallituksen TKI-tiekartan on valmistunut keväällä 2020 ja päivitetty joulukuussa 2021. Tiekartta määrittelee tutkimus- ja innovaatiopolitiikan keskeiset painopisteet, tavoitteet ja keinot tuleville vuosille (9.5). Se luo suuntaviivat kestäväan kasvuun ja hyvinvointiin sekä TKI-toiminnan määrän ja kunnianhimon tason nostoon. Lisäksi tiekartan toimenpiteillä vahvistetaan osaamiskeskittymiä ja ekosysteemejä, lisätään t&k-toimijoiden yhteistyötä ja monipuolistetaan julkisen sektorin roolia innovaatiotoiminnan vauhdittajana ja hyödyntäjänä. TKI-tiekartan vaikuttavuutta seurataan yhdeksän seurantamittarin avulla¹¹.

Innovaatorahoitus

TEM tukee teollisuuden ja muun elinkeinoelämän mahdollisuuksia uudistua kestävästi ja parantaa ilmastovaikutuksiaan. Innovaatitukea suunnataan Business Finlandin rahoituksella ja VTT:n ohjelmatyössä mm. tuotantoprosessien ja ilmastoystävällisempien tuotteiden kehittämiseen. Kestävän kehityksen innovaatioiden syntyä tuetaan em. innovaatio-ohjelmilla sekä eri rahoitusinstrumenteilla (ks. kohta investoinnit ja rahoitus) liittyen esimerkiksi puhtaaseen energiaan, kiertotalouteen, digitalisaatioon, älykkääseen teollisuuteen, terveyteen ja hyvinvointiin, puhtaisiin teknologioihin ja vähähiilisyteen, kaupungistumiseen sekä kestävyttä edistäviin teknologioihin, kuten avaruusteknologia. (Suomalainen teollisuus on laatinut hiilineutraaliustiekartat ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, ne kuvataan SDG-tavoitteen 13 alla.)

11 <https://okm.fi/tki-tiekartta/seurantamittarit>

Business Finland tarjoaa yrityksille rahoitusta tutkimukseen, tuotekehitykseen ja liiketoiminnan kehittämisen tarpeisiin. Yritykset ja julkiset tutkimusorganisaatiot voivat myös saada rahoitusta yhteisiin projekteihin. Business Finlandin innovaatorahoituksella, joka sisältää ohjelmarahoituksen, tuetaan innovaatioprojekteja, joissa kehitetään ratkaisuja kestäväen kehityksen ja vihreän siirtymän edistämiseksi ja haetaan kilpailukykyisiä, uusia ratkaisuja kansainväliseen liiketoimintaan. Kestävä kehitys, talouden kasvu ja kilpailukyky ovat Business Finlandin toimintastrategian perustana. Business Finland on omaa vastuullisuusraportointiaan varten valinnut omalle toiminnalleen merkittävimmiksi YK:n kestäväen kehityksen tavoitteiksi SDG:t 8, 9 ja 13 (SDG 8: ihmisarvoista työtä ja talouskasvua, SDG 9: kestävä teollisuutta, infrastruktuuria ja innovaatioita, SDG 13: ilmastotekoja).

Vuonna 2021 ohjelmarahoitusta myönnettiin yhteensä 256 miljoonaa euroa, kun eri ohjelmien ja kampanjoiden kautta rahoitettiin 544 projektia. Vuonna 2020 Business Finlandin ohjelmien ja kampanjoiden kautta rahoitettiin noin 630 projektia 298 miljoonalla eurolla. Vuonna 2019 Business Finlandin ohjelmarahoitus oli yhteensä 271 miljoonaa euroa ja rahoitusta sai 559 projektia.

Taulukko 1. Business Finlandin myöntämä rahoitus vuosina 2019-2021

	2021	2020	2019
Myönnetty rahoitus yhteensä*	707 miljoonaa euroa (sis. häiriötilannerahoitusta 51,8 miljoonaa euroa ja RRF-rahoitusta 74 miljoonaa euroa)	1734 miljoonaa euroa (sis. häiriötilannerahoitusta 1053 miljoonaa euroa)	588,7 miljoonaa euroa
Ohjelmien ja kampanjoiden kautta rahoitetut projektit**	256 miljoonaa euroa	298 miljoonaa euroa	271 miljoonaa euroa

* Sisältää innovaatorahoituksen sekä muun rahoituksen (elinkeinorahoitus)

** Ohjelmien ja kampanjoiden rahoitus on osa innovaatorahoituksen kokonaisuutta

VTT:n strateginen tavoite on luoda eksponentiaalista toivoa tieteeseen perustuvien innovaatioiden avulla. Vastuullisuus on VTT:n toiminnan lähtökohta, ja vastuullisuuden painopisteiden ja toimien edistämiseksi laadittiin yritysvastuuohjelma vuosille 2021-2025. VTT:n vastuullisuuden keskiössä on tutkimuksen sisältö ja kestävyyttä edistävät ratkaisut. Vastuullisuuden painopisteitä ovat kestävä perusta, huippuasiantuntijat, menestyvät asiakkaat ja yhteiskunnan resilienssi.

Kestäväen kehityksen periaatteet otetaan huomioon niin VTT:n sisäisessä toiminnassa kuin kaikessa tutkimus- ja palvelutoiminnassa. Vastuullisuusohjelman mukaisesti

tutkimusprojektit kytketään jatkossa YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. Parhaiten VTT voi vaikuttaa SDG7 (Edullista ja puhdasta energiaa), SDG8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua), SDG 9 (kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja), SDG12 (vastuullista kuluttamista) sekä SDG13 (ilmastotekoja).

VTT on yritys vastuun asiantuntijaverkosto FIBS:n jäsen ja sitoutunut YK:n Global Compact -yritysvastuualoitteeseen.

EU-rahoitus SDG-tavoitteiden tukena

EU:n alue- ja rakennepoliittinen ohjelma ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027” sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston plussan (ESR+) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimenpiteitä. Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on n. 3,2 miljardia euroa. EAKR-rahoituksen keskeisinä painopistealueina Suomessa on kiertotalouteen ja hiilineutraalisuuteen liittyvän TKI-toiminnan sekä pk-yritysten energiatehokkuutta parantavien investointien rahoittaminen eri puolilla maata. EU:n tasolla komissio on asettanut tavoitteeksi, että 30 % EAKR-rahoituksesta kohdistuu ilmastotavoitteiden rahoitukseen. Suomen ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu 35 %:n taso. JTF-rahasto keskittyy Suomessa turpeen energiakäytön vähentämiseen tähtäävistä toimenpiteistä aiheutuvien ongelmien (esim. yritysten uudistumistarpeet, työpaikkojen menetykset, uudelleen koulutuksen tarve) lievittämiseen. Ohjelmassa on myös kestävän kaupunkikehittämisen kokonaisuus sisältäen sekä EAKR- että ESR+ -toimenpiteitä. Ohjelma tukee poikkileikkaavasti eri SDG-tavoitteita.)

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) vuosille 2021-2026 osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa sisältää merkittäviä panostuksia SDG9-tavoitteiden alla, mukaan lukien energiajärjestelmän murroksen ja teollisuuden uudistumisen edistäminen, kiertotalouden tukeminen sekä TKI-toimenpiteiden edistäminen. Nämä investoinnit ja uudistukset rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF).

- Kaupunkipolitiikan yhtenä kokoavana tavoitteena on kestävien kaupunkiseutujen vahvistaminen mm. voimassa olevan kaupunkistrategian mukaisesti. Tätä toteuttavia keinoja ovat esim. kestävään yhdyskuntarakenteeseen tähtäävät MAL-sopimuksen joissa TEM on osaltaan mukana ja TEMin rahoittama SDG-tavoitteiden strateginen johtaminen kaupungeissa -hanke.
- Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksilla kehitetään ja toteutetaan kaupunkien ja valtion sopimuskumppanuuden kautta pitkäjänteisesti ja laaja-alaisesti vihreän siirtymän, digitalisaation ja muiden uusien teknologioiden sekä terveyden ja hyvinvoinnin teemakokonaisuuksia koskevaa innovaatiotoimintaa. Yksi esimerkki on monialainen ja toimialarajoihin rajoittumaton kestävä teollisuuden uudistuminen.

Gloaalivastuun toteuttaminen:

Innovaatio-ohjelmilla ja rahoituksella tuetaan yritysten ratkaisujen kansainvälistä skaalautumista, myös kehittyville markkinoille. Business Finlandiin on perustettu erityisesti kehittyville markkinoille tarkoitettu ohjelma, joka on suunnattu suomalaisyrityksille, jotka hakevat innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia kehittyvillä markkinoilla.

Indikaattorit

T&K –panostukset nostetaan 4 prosenttiin BKT:sta. Tilastokeskuksen arvio vuodelle 2021 on 2,83 %¹²

Innovaatioita harjoittaneiden yritysten määrä vähintään 10 henkilöä työllistävistä yrityksistä 61,9 % (v. 2018)¹³

---

12 <https://www.stat.fi/til/tkke/index.html>

13 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/community-innovation-survey>

7 SDG 13: Ilmastotekoja

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun.

13.3 Parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroitukseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

14

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää hallitusohjelman tavoitteita: Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilnegatiivinen pian tämän jälkeen. Suomi pyrkii maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi. Kiireelliset toimet ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan ovat yksi hallituksen keskeisistä tavoitteista.

Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia kattaa yhteiskunnan kaikki kasvihuonekaasupäästöt ja nielujen aikaansaamat poistot. Strategia muodostaa kokonaisvaltaisen toimintaohjelman, jolla edetään hiilineutraaliin ja myöhemmin hiilnegatiiviseen yhteiskuntaan. Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla.

Tiukan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää päästövähennystoimien nopeuttamista ja metsien hiilinielujen vahvistamista. Kivihiilen käytöstä sähkön- ja lämmöntuotannossa luovutaan vuoteen 2029 mennessä. Päästöjä vähennetään kaikilla sektoreilla. Esimerkiksi toimialakohtaisten vähähiilisten tiekarttojen kautta vähennetään teollisuuden päästöjä. Tiekartat on laadittu yhteistyössä alan toimijoiden kanssa ja nyt ollaan niiden toimeenpanovaiheessa. Useiden suomalaisten alueiden ja kaupunkien tavoitteet ovat kansallisia tavoitteita kunnianhimoisempia. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee alueiden työtä mm. Uudistuva ja osaava Suomi –rakennerahasto-ohjelman avulla sekä Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) –määrärahalla.

---

14 Taulukossa on mukana ne alatavoitteet, joita TEM:n toimilla erityisesti toteutetaan ja, joista raportoidaan.

Aluekehittämisen toimin tuetaan myös alueiden välisiä verkostoja, joilla edistetään mm. vetytaloutta, SDG-tavoitteiden johtamista kunnissa ja teollisuuden vihreää siirtymää.

Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksilla vauhditetaan monin tavoin hiilineutraaliutta mm. puhtaissa ratkaisuisa, kiertotaloudessa ja kaupunkiympäristön kestävässä innovaatioissa.

Ilmastonmuutosta vastaan kiireellisesti toteutettavista toimista esimerkki on EU:n Horisonttiohjelman Missio Ilmastoneutraalit ja älykkäät kaupungit, jossa tähdätään suomalaisen kaupunkien pääsyyn sadan eurooppalaisen edelläkävijäkaupungin joukkoon sitoutuen samalla ilmastoneutraaliuteen vuoteen 2030 mennessä.

Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Työ- ja elinkeinoministeriö on edistänyt uusiutuvien polttoaineiden käyttöönottoa liikenteessä jakeluelvoitteella. Jakeluelvoitteeseen on lisätty myös muun muassa biokaasu. Uusiutuvien polttoaineiden edistämistä lentoliikenteessä selvitetään.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa päästövähennystoimet sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti ja niin, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ovat mukana. Kansallisessa ilmasto- ja energiastrategiassa esitetään muun muassa tuulivoiman ja älykkäiden ratkaisujen osalta kustannusten oikeudenmukaista jakautumista energiamarkkinoiden, verkkokäyttäjien ja sähköjärjestelmän käyttäjien välillä. Työ- ja elinkeinoministeriö on myös valmistellut turvekoneiden romutustuen, jolla tuetaan turveliikeyrityksistä luopumista.

Työ- ja elinkeinoministeriö integroi ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen ilmasto- ja energiastrategiaan, jonka valmistelussa on otettu huomioon ilmastolaki, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma. Työ- ja elinkeinoministeriö osallistuu ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan uuden kansallisen ohjelman valmisteluun.

Toimialajärjestöt ovat laatineet hallitusohjelmaan kirjatut toimialakohtaiset vähähiilisyys-tiekartat. Kansallisten päästöjen vähentämisen ohella tiekartoissa on tunnistettu suomalaisyritysten vähähiiliratkaisujen tarjoama globaali kädenjälkipotentiaali. Työ- ja elinkeinoministeriö on toiminut tiekarttojen koordinoijana.

Ilmastonmuutos muuttaa toimintaympäristöä, minkä vuoksi varautumista ja varautumissuunnittelua kehitetään jatkuvasti myös muuttuviin olosuhteisiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä yhtenä osa-alueena on energiahuoltovarmuus, jonka on vastattava muuttuviin energiahuollon tarpeisiin kuten sähköistyminen ja kasvava järjestelmäintegraatio. Sen on myös vastattava muuttuviin olosuhteisiin ja sitä varten työ- ja elinkeinoministeriössä on muun

muassa valmisteltu tukipäätöksiä, jotka koskevat uusiutuvan energian ja uusien energiateknologioiden hyödyntämistä esimerkiksi lämmön tuotannossa.

Energian jakeluinfrastruktuurin kannalta hyvin toimivat sähköverkot turvaavat sähkön saannin normaalioloissa ja poikkeustilanteissa. Sähköverkkojen rooli tulee kasvamaan yhteiskunnan sähköistyessä. Poikkeustilanteita varten on luotu tehoreservijärjestelmä, jota on vahvistettu entisestään. Kaasun toimitus- ja huoltovarmuus on turvattu ja sitä varten on uudistettu tuontipolttoaineiden velvoitevarastointia koskevaa lainsäädäntöä.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmistellussa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa ”Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027” tavoitteeksi on asetettu, että 35 % Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden rahoituksesta kohdistuu ilmastonmuutokseen liittyviin toimenpiteisiin. Ohjelmassa on erilliset erityistavoitteet mm. energiatehokkuuden parantamiseen (julkinen rahoitus yht. 184 milj. euroa), kiertotalouden edistämiseen (184 milj. euroa) sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskienhallintaan (65 milj. euroa). Myös oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimenpiteissä korostuu kestävän elinkeinorakenteen vahvistaminen. Edellä mainitut teemat jakautuvat sekä alueellisiin TKI-toimenpiteisiin että pk-yritysten kehittämiseen.

Indikaattorit¹⁵

Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian tämän jälkeen.

Hiilineutraalisuustavoitetta kuvaavat indikaattorit (toteumatiedot vuodelta 2020, Tilastokeskus)

- Energiasektorin ja teollisuusprosessien päästöt yht. 39,4 milj. tCO₂-ekv
- Kaikki kasvihuonekaasupäästöt yht. 47,8 milj. tCO₂-ekv

15 Lähde Tilastokeskus: https://www.stat.fi/til/khki/2020/khki_2020_2022-03-17_kat_001_fi.html

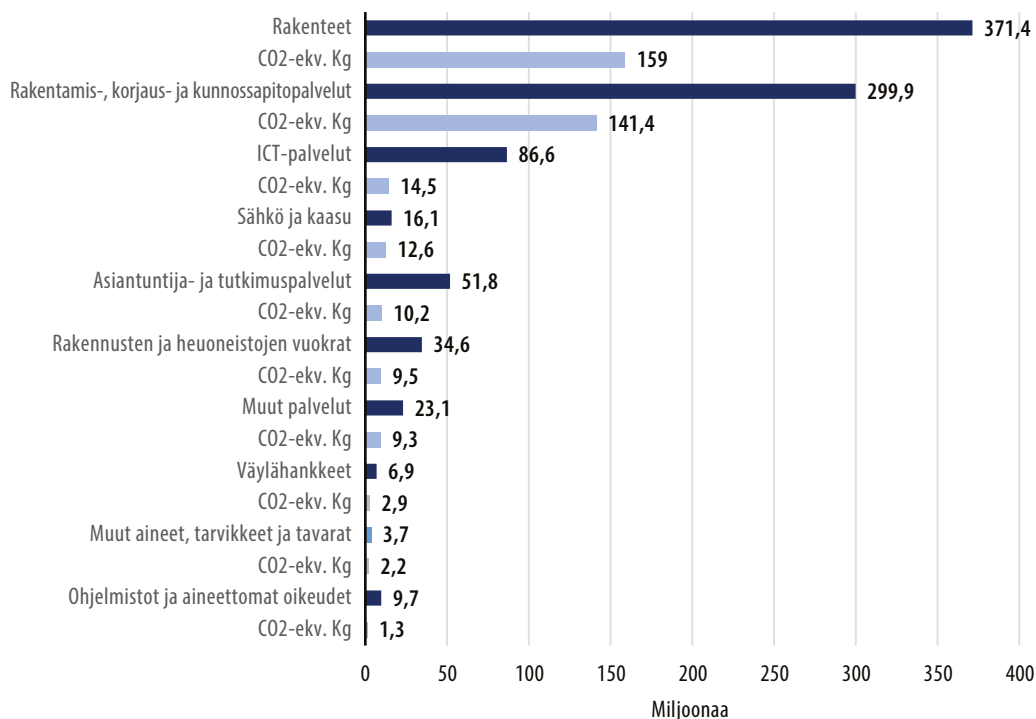
8 Jalanjälki, eli toiminnan negatiiviset vaikutukset toimintaympäristöön

Julkiset hankinnat

Valtiokonttori on työstämässä valtionhallinnon yhteistä, julkista datapankkia valtionhallinnon virastojen vastuulla olevien toimintojen jalanjälkitiedoista. Hansel, Palkeiden matkustuspalvelut ja Senaatti-kiinteistöt tuottavat datapankkiin työ- ja elinkeinoministeriön hiilijalanjälkeen liittyviä tietoja. Jatkossa ministeriössä tullaan seuraamaan ja raportoimaan toiminnan hiilijalanjäljen kehitystä kolmen vuoden aikasarjalla, kunhan tietoa on useammalta vuodelta saatavilla.

Ministeriön toiminnassa pyritään pienentämään päästöjä ja kuluttamaan luonnonvaroja vastuullisesti. Ministeriö tekee toimivia ja laadukkaita hankintoja osallistavasti ja edistäen markkinoiden elinvoimaisuutta. Hankintapäätöksiä tehdessä valitaan vastuullisia tuotteita ja yhteistyökumppaneita sekä mahdollistetaan kiertotalouden ratkaisujen hyödyntäminen. Ministeriön hankintojen kustannustehokkaassa toteuttamisessa korostuu parempi tarveharkinta, elinkaariajattelu, vero ja- muiden vastuullisuusvelvoitteiden varmistaminen ja tarkastaminen sekä hankintoja tekevien riittävä hankintaosaaminen. Työ- ja elinkeinoministeriön toiminnan jalanjäljen koon ja sen kehittymisen seurannassa suunnitelmassa on vähitellen hyödyntää Green Office- työtä sekä henkilöstön hyvinvointitietoja. Ministeriön omasta toiminnastaan keräämiä tietoja on suunniteltu täydennettäväksi sosiaalisen ja taloudellisen jalanjäljen tiedoilla sekä muilla ekologisen vastuullisuuden tiedoilla, jos Valtiokonttori laajentaa ylläpitämänsä datapankin tietoja.

Työ- ja elinkeinoministeriön hankinnoissa lähtökohtana on hyödyntää Hansel Oy:n yhteishankintoja, joiden kilpailuttamisessa vastuullisuustekijät ovat huomioitu. Hansel ei ole vielä työstänyt virastokohtaisia CO₂- päästölaskelmia, mutta ministeriöille on toimitettu hallinnonalakohtaisia tietoja. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää hallinnonalan hankintaverkoston toimintaa ja huolehtii, että kestävä kehitys on kaikkien organisaatioiden toiminnassa huomioitu. Hanselin laskelmien mukaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan kymmenen suurinta tuote- ja palveluryhmää CO₂- päästöineen ovat esitetty seuraavassa taulukossa:

Henkilöstöpolitiikan tavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstöpolitiikan tavoitteissa ja toimintamalleissa keskeisenä periaatteena on vastuullinen työnantajuus. Työnantajan ja henkilöstön välillä on korostuneen vahva, lakisäateistä yhteistoimintaa merkittävästi laajempi kuulemisen sekä yhteisen keskustelun ja valmistelun perinne ja käytännöt. Toimintamalli on omiaan luomaan pitkäjänteistä luottamusta ja sitoutumista. Ministeriössä ja hallinnonalalla on kattavasti käytössä valtion henkilöstöjohtamisen tavoitteet huomioivat ylimmän johdon johtamissopimukset samoin kuin hyvää hallintoa ja virkamiesetiikkaa edistävät ylimmän johdon karensisopimukset.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sisältyy ennakoivasti ministeriön henkilöstöpolitiittiseen suunnitteluun ja toimintamalleihin. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan niitä koskevien toimenpideohjelmien raportoinnilla yt-ryhmässä, ministeriön tasa-arvoryhmässä ja johtoryhmässä.

Henkilöstöpolitiittisen tasa-arvon osalta tavoitteet ovat seuraavat:

1. Samapalkkaisuuden varmistaminen
2. Tasa-arvoinen uralla eteneminen
3. Liikkuvuuden edistäminen ja työtehtävien monipuolistaminen
4. Sukupuolista häirintää ei esiinny työ- ja elinkeinoministeriössä

Ministeriön henkilöstöstä on tällä hetkellä noin 15 prosenttia esimies- ja päällikkötehtävissä. Esimiestehtävissä työskentelevien sukupuolijakauma on varsin tasainen, naisten muodostaessa niukan enemmistön.

Työ- ja elinkeinoministeriö toimii vastuuroolissa myös työelämän moninaisuuden edistämässä sekä koko suomalaisen työelämän osalta että samalla osana omaa henkilöstöpolitiikkaansa. Ministeriössä on tehty esteettömyyteen liittyviä kartoituksia ja korjaustoimenpiteitä. Tavoitteena on sääntelyn mahdollistamissa puitteissa avata työ- ja harjoittelupaikkoja siten että henkilöstön kaikinainen moninaisuus työyhteisössä lisääntyisi.

9 Raportin laadintatapa

Työ- ja elinkeinoministeriön ensimmäisen vastuullisuusraportin valmistelu on tapahtunut osastojen ja yksiköiden verkostossa. Vastuullisuusraportti on koottu Ohjausyksikön toimesta verkoston tuottaman materiaalin pohjalta. Raportin runkona on soveltuvin osin käytetty Valtiokonttorin nettisivulla esitettyä vastuullisuusraportin esimerkkipohjaa. Kädenjälkiosuutta laadittaessa on hyödynnetty aiemmin tuotettua materiaalia mm. Suomen YK:lle tuottamaa maaraporttia vuodelta 2020. Kädenjälki- osiossa raportoidaan TEM:n virkamiesjohtoryhmän keväällä 2021 valitsemista neljästä YK:n kestävän kehityksen tavoitteesta: uusiutuvan energian saatavuuden edistäminen (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä talouskasvu (SDG8), kestävä teollisuus, infrastruktuuri ja innovaatiot (SDG9), sekä ilmastonmuutoksen vastaiset toimet (SDG 13). Kunkin kohdan loppuun on valittu numeeriset indikaattorit, jotka osaltaan kuvaavat kehitystä ao. tavoitteen kohdalla. Case -kuvaukseksi on valittu kestävä matkailu.

TEM:n kestävän kehityksen jalanjäljen raportointi on laadittu TEM:n henkilöstö- ja hallintoyksikössä. Valtiokonttori on vasta työstämässä valtionhallinnon yhteistä, julkista datapankkia valtionhallinnon virastojen vastuulla olevien toimintojen jalanjälkitiedoista. Hansel, Palkeiden matkustuspalvelut ja Senaatti-kiinteistöt tuottavat datapankkiin työ- ja elinkeinoministeriön hiilijalanjälkeen liittyviä tietoja. Jatkossa ministeriössä tullaan seuraamaan ja raportoimaan toiminnan hiilijalanjäljen kehitystä kolmen vuoden aikasarjalla, kunhan tietoa on useammalta vuodelta saatavilla. Vielä näitä tietoja ei siten ole voitu raportissa ilmoittaa.

TEM on myös laatinut kestävän kehityksen linjauksen, joka sisältää keskeiset kestävän kehityksen painopisteet vuosille 2022-2023. Vastuullisuusraporttia laadittaessa on hyödynnetty muiden asiaan liittyvien prosessien aineistoja ja ryhmiä. Raportti on tehty laajassa yhteistyössä ministeriön kaikkien osastojen ja verkostojen kanssa. TEM:n virkamiesjohtoryhmä hyväksyi TEM:n vastuullisuusraportin kokouksessaan 4.4.2022. Raportti julkaistaan TEM:n nettisivuilla huhtikuun 2022 loppuun mennessä.

Koska nyt julkaistava TEM:n vastuullisuusraportti on ensimmäinen laatuaan, arvioidaan TEM:ssä raportin laadintatapaa ja sisältöä ensimmäisestä raportista saatujen kokemusten perusteella.

Verkkajulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-760-1

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi